

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum irascibilis, & concupiscibilis sint tantum in appetitu superiori vel inferiori.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

scere appetitu naturali pertinet ad quamlibet potestiam, nã qualibet potentia aia natura quãdã est, & naturaliter in aliq̃ inclinãt. & similiter est distinguendum de amore & delectatione & alijs huiusmodi.

AD NOVVM dicendum, quod in definitione passionum irascibilis ponitur actus appetitiuã cõmunis vt appetere, non autem aliquid ad concupiscibilem pertinens, nisi sit principium, vel terminus, ut si dicatur, quod ira est appetitus vindictã propter præcedentem contristationem.

ARTICVLVS III.

Vtrum irascibilis, & concupiscibilis sint tantum in appetitu inferiori, vel in superiori.

1. p. q. 82. art. 5.

TERTIO queritur, vtrum irascibilis, & concupiscibilis sint tantum in appetitu superiori, vel etiam inferiori. Et videtur quod in superiori, nã appetitus superior ad plura se extendit quam appetitus inferior, cum sit, & corporalium, & spiritualium. si ergo appetitus inferior diuiditur in duas vires, scilicet irascibilem & concupiscibilem, multo fortius & superior diuidi debet.

Ca. 13. to. 3.

¶ 2 Præt. Quæcunq; vires sunt aia fm seipsam ad superiorem pertinent partem, nam vires inferiores sunt communes animã & corpori, sed irascibilis & concupiscibilis sunt animã secundum seipsam. vnde dicitur in lib. de Spiritu & Anima, has potentias habet anima antequam corpori miscetur, si qdem sunt ei naturales, nec aliud sunt quã ipsa tota, namque anima substantia in his tribus plena, & perfecta consistit, id est in rationalitate, concupiscibilitate & irascibilitate. ergo irascibilis & concupiscibilis ad appetitum superiorem pertinent.

2. de anima Com. 21. to. mo 2.

¶ 3 Præt. Secundum Philosophum in lib. de Aia & vndecimo Metaphysicorum sola pars animã rãnalis est a corpore separabilis, ied irascibilis & concupiscibilis remanent in anima a corpore separata, ut dicitur in lib. de Spiritu & Anima, ergo irascibilis & concupiscibilis ad partem rationalem pertinent.

Capitu. 15. 2. medio & c. 13. tom. 7.

¶ 4 Præt. Imago trinitatis querenda est in superiori parte animã: sed secundum quosdam assignatur imago in rationali, irascibili, & concupiscibili. ergo irascibilis & concupiscibilis ad superiorem partem pertinent.

¶ 6 Præt. Caritas dicitur in concupiscibili, spes autem in irascibili: sed charitas, & spes non sunt in appetitu sensitivo qui non potest extendi ad immaterialia. ergo irascibilis & concupiscibilis nã sunt tantum in appetitu inferiori, sed in superiori.

¶ 7 Præt. Vires humanã dicuntur illã quas homo supra cetera animalia habet, quã pertinent ad superiorem animã partem: sed distinguitur a magistris duplex irascibilis, humana & non humana, & similiter concupiscibilis. ergo prædictã vires non sunt tantum in appetitu inferiori: sed in superiori.

¶ 8 Præt. Operationes virtutum sensitiuarum tam apprehensuarum quam appetitiuarum non manent in anima separata, quia per corporis organa exercetur, alias anima sensibilis in brutis esset incorruptibilis utpote potens suã operationem habere per seipsam: sed in anima separata remanet gaudium & tristitia, amor, & timor, & alia huiusmodi, quã attribuantur irascibili & concupiscibili. ergo irascibilis & concupiscibilis non sunt tantum in sensitiva parte, sed etiam in intellectiva.

In lib. de virtutibus animã c. 8. & 9. Dam. 2. c. 13.

SED CONTRA, est quod Damasc. & Grego. Nissenus & Philosophus ponunt esse eas in sensibili appetitu tantum.

RESPON. Dicendum, quod cum actus appetitiuarum partium præsupponat actum apprehensuarum, & distinctio appetitiuarum adiuuicẽ, aliquo modo similis est distinctio apprehensuarum. Inuenimus autem hoc in apprehensiuis potentijs, qd respectu illarum apprehensiuã superior manet vna, & indiuisa, respectu quarum apprehensiuã inferiores distinguuntur. Vna. n. intellectiua potentia cognoscimus omnia sensibilia quãtũ ad earum naturas, respectu quarum vires sensitivã distinguuntur. Vnde fm Augustinum, tertius aliud est, quod videtur, & qd audit: sed interius in intellectu est idẽ. Et similiter est de appetitiuis, qd appetitiua superior est vna respectu omniõ appetibilium, quamuis appetitiuã inferiores respectu diuersarum appetibilium distinguuntur. Cuius rão ex vtraque parte est, quod vis superior habet obiectum vniuersale: sed inferiores vires habent obiecta particularia. Multa autẽ per se cõueniunt particularibus, quã per accidens se habent ad vniuersale. Et ideo cum accidentalis differentia nõ diuersificet speciẽ, sed solum illa, quã est per se, potentia inferiores inueniuntur fm speciem distinctã: sed superior potentia remanet indiuisa, sicut patet, quod obiectum intellectus est, quod quid est. vnde est potentia intellectus se extendit ad omnia, quã habent quidditatem, nec diuersificatur per aliquid fortitias, quã rãonem quidditatis non diuersificat. Sed cum obiectum sensus sit corpus, quod est mouere organum, fm diuersã rãonem mouendi oportet potentias diuersificari. vnde alia potentia est visus, & auditus: quia alia rãone mouentur color, & sonus, & similiter est ex parte appetitiuarum. nã obiectum appetitus superioris, vt supra dictum est, est bonum absolute: sed obiectum appetitus inferioris est res aliquo modo proficua animã. Arduum autẽ, & delectabile, non fm eandẽ rãonem sunt conuenientia animalĩ, vt ex prædictis patet. ideo per hoc essentialiter diuersificatur obiectum appetitus inferioris: non autẽ obiectum appetitus superioris, qd rãdit in bonum absolute quo cõueniunt. Sciendum tñ est, quod sicut intellectus hãt aliquã operationẽ circa eadẽ, circa que sensus operatur: sed altiori mō, cum cognoscat vniuersalia, & immaterialiter, qd sensus materialiter, & particulariter cognoscat, ita appetit⁹ superior circa eadẽ hãt operationẽ eũ appetitibus inferioribus, quãtũ ad obiecta materialiter, & cum aliqua passione corporali, quibus passionibus nomen irascibilis, & concupiscibilis imponit. Appetitus vero superior hãt aliquos actus similes inferiori appetitui: sed absq; omni passione. Et sic operationes superiores appetitus fortitudo interdũ nomina passionũ, sicut voluntas vincitã dicitur ira, & quietatio voluntatis super aliquo dignibili, dicitur amor, & eadem rãone ipsa voluntas, si hãt actus pro ducit, dicitur interdum irascibilis, & concupiscibilis, non tñ proprie: sed per quandã similitudinem, nec tamen ita, quod in voluntate hãt aliquas vires diuersẽ similes irascibili, & concupiscibili.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quis appetit⁹ superiorẽ plura se extendat quã inferior, tñ quã hãt vniuersale bonũ p. proprio obiecto nõ diuidit i plures potentias. AD SECVNDVM dicẽdũ, quod liber ille nõ est Augustini, oportet eũ i auctoritate accipere: tñ potest dici, quod intelligit de irascibili, & concupiscibili similitudine dicitur: vel loquitur quãtũ ad originẽ potentiarum, & oēs potentia sensitivã ex essentia animã fluunt.

Ad III. Dicendum, quod circa sensitivas potentias anime est duplex opinio. Quidam n. dicunt, quod manent in anima separata secundum essentiam: alii vero quod manent in essentia anime, sicut in radice. & quocumque modo dicatur, non alio modo remanent irascibilis & concupiscibilis quam alie sensitivæ vires. unde in libr. prædicto dicitur, quod anima recedens a corpore trahit secum sensum & imaginationem.

Ad IV. Dicendum, quod Aug. in li. de Trinitate investigat multos modos Trinitatis in anima nostra in quibus est aliqua similitudo Trinitatis increata, quamvis vera ratio imaginis sit solum in mente, & ratione prædictæ similitudinis aliqui ponunt imaginem in rationali, irascibili, & concupiscibili quamvis non sit proprie dictum.

Ad V. Dicendum, quod charitas & spes non sunt in irascibili & concupiscibili proprie loquendo, cum dilectio charitatis expectatio spei sint sine passione: sed dicitur charitas esse in concupiscibili in quantum est in voluntate, prout hæret actus similes concupiscibili, & simili ratione de esse spes in irascibili.

Ad VI. Dicendum, quod irascibilis & concupiscibilis dicuntur esse humane, sive rationales non per essentia quasi ad partem superiorem pertineant: sed per participationem in quantum obediunt rationi, & participant regimen eius, ut Damasc. dicit.

Ad VII. Dicendum, quod gaudium & timor, quod sunt passionis, non remanent in anima separata, cum corporali immutatione peragatur: sed remanent actus voluntatis similes illis passionibus.

ARTICULUS III. Vtrum sensualitas obediat rationi.

Quæritur, utrum sensualitas obediat rationi, & videtur quod non. Rom. 7. dicitur. Non enim quod volo facio: sed quod odi malum, illud facio. hoc enim dicitur ut quædam exponit propter motus sensualitatis. ergo sensualitas voluntati & rationi non obedit.

Præter. Ibidem dicitur, ut dico aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: hæc autem lex est concupiscentia. ergo repugnat legi mentis, id est rationi, & ita non obedit ei.

Præter. Sicut ordinantur apprehensivæ ad invicem, ita appetitivæ: sed intellectus non habet in potestate sua actus exteriorum sensuum; non enim videmus aut audimus quicquid intellectus decernit, ergo nec motus sensualitatis sunt in potestate rationalis appetitus.

Præter. Naturalia in nobis non subduntur rationi: sensualitas naturali impetu tendit in suum appetibile. ergo motus sensualitatis non subditur rationi.

Præter. Motus sensualitatis sunt anime passionis ad quas determinatæ dispositiones corporum requiruntur, ut Aque determinat, sicut ad iram sanguis calidus & subtilis, ad gaudium temperatus sanguis: sed dispositio corporalis non subditur rationi. ergo nec motus sensualitatis.

Sed contra est, quod Damasc. dicit, quod irascibilis & concupiscibilis participat aliquantulum rationem, quæ sunt partes sensualitatis. ergo & motus sensualitatis est in potestate rationis. hoc idem habet ex dictis Philof. in 1. Eth. & ex Grego. Nissen.

Responsio. Dicendum, quod in ordine mobilium & motorum est devenire ad aliquod primum, quod est movens se à quo movetur illud, quod non est ex se motum: quia omne quod est per aliud reducitur ad primum, ut habetur ex 8. Phis. unde cum voluntas seipsam moveat ex hoc quod est divina sui actus, oportet

quod vires alie, quæ seipsas non movent, ab aliquo moveantur. Tanto autem unaquaqueque aliarum virium plus de motu eius participat, quanto sit ei propinquior. Unde ipsæ appetitivæ inferiores voluntati obediunt quantum ad suos principales actus, utpote ei propinquissimæ. Alie vero magis remote, ut nutritivæ, & generativæ moventur a voluntate, quantum ad aliquos earum exteriores actus, subduntur autem appetitivæ inferiores, scilicet irascibilis & concupiscibilis rationi tripliciter. Primo quidem ex parte ipsius rationis: cum n. eadem res sub diversis conditionibus considerare possit & delectabilis & horribilis reddi: ratio opponit sensualitati mediante imaginationem rem aliquam sub ratione delectabilis, vel tritabilis sicut quod ei videtur, & sic sensualitas movetur ad gaudium vel tristitiam. & ideo dicit Phil. in 1. Eth. quod ratio semper suadet ad optima. Secundo, ex parte voluntatis: in viribus n. ordinatis ad invicem & connexis ita se habet, quod motus intensus in una earum, & præcipue in superiori redundat in aliam. Unde, cum motus voluntatis per electionem intenditur circa aliquid, irascibilis & concupiscibilis sequitur motum voluntatis. Unde dicitur 1. 3. de Anima, quod appetitus movet appetitum, superior. scilicet inferior, sicut sphaera sphaera in corporibus coelestibus. Tertio ex parte motus exequentis: sicut n. in exercitu progredi ad bellum pendet ex imperio ducis, ita in nobis vis motiva non movet membra, nisi ad imperium eius quod in nobis principatur, id est rationis, qualiscunque motus fiat in inferioribus viribus. Unde ratio irascibilem, & concupiscibilem reprimat, ne in actum exteriorem procedant, propter quod dicitur Gen. 4. Subter te erit appetitus tuus. & sic patet quod concupiscibilis, & irascibilis subduntur rationi, & similiter sensualitas, quamvis nomen sensualitatis pertineat ad has vires, non secundum quod participat rationem: sed secundum naturam sensitivæ partis. Unde non ita proprie dicitur quod sensualitas subditur rationi, sicut de irascibili & concupiscibili.

Ad I. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad II. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad III. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad IV. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad V. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad VI. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad VII. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad VIII. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad IX. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad X. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad XI. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad XII. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad XIII. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad XIV. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad XV. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad XVI. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

Ad XVII. Dicendum, quod appetitivæ inferiores non naturaliter tendit in rem aliam, nisi postquam proponitur sibi sub ratione proprii obiecti, ut ex dictis patet. Unde cum in potestate rationis sit sub diversis rationibus, unam & eadem rem proponere, utpote cibum aliquem, ut delectabilem, & ut mortiferum, potest in diversa ratio sensualitatem movere.

457

Text. c. 57. com. 2.

q. de lib. art. 11.

in corp. art.

Art. 1. huius quest. D. 2. 4.

q. de lib. art. 11.

in corp. art.

Art. 1. huius quest. D. 2. 4.

in corp. art.

Art. 1. huius quest. D. 2. 4.

in corp. art.

Art. 1. huius quest. D. 2. 4.

in corp. art.

Art. 1. huius quest. D. 2. 4.

in corp. art.

Art. 1. huius quest. D. 2. 4.

in corp. art.

Art. 1. huius quest. D. 2. 4.

in corp. art.

Art. 1. huius quest. D. 2. 4.

in corp. art.

Art. 1. huius quest. D. 2. 4.

in corp. art.